

**Building a Europe
for and with children**

**Construire une Europe
pour et avec les enfants**

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**Recommendation CM/Rec(2012)2
of the Committee of Ministers to member States on the
participation of children and
young people under the age of 18**

**Recommandation CM/Rec(2012)2
du Comité des Ministres aux Etats membres sur la
participation des enfants et
des jeunes de moins de 18 ans**

TURKISH LANGUAGE VERSION

**Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin üye ülkelere gönderdiği,
18 yaşından küçük çocukların ve gençlerin katılımına ilişkin
CM/Rec(2012)2 sayılı Avrupa Konseyi tavsiye Kararı**

***Non-official translation
Traduction non-officielle***

18 yaşından küçük çocukların ve gençlerin katılımı

18 yaşından küçük çocukların ve gençlerin katılımına ilişkin Avrupa Konseyi tavsiye Kararı

İçindekiler

Bölüm I – Tanımlar	5
Bölüm II – İlkeler	5
Bölüm III – Tedbirler	6
Katılım hakkının korunması	6
Katılımın yaygınlaştırılması ve katılımı ilgili bilgilendirme	6
Katılım için alan yaratmak.....	7

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin üye ülkelere gönderdiği, 18 yaşından küçük çocukların ve gençlerin katılımına ilişkin CM/Rec(2012)2 sayılı Avrupa Konseyi tavsiye Kararı

(28 Mart 2012 tarihinde Bakanlar Komitesinin, Bakan Vekillerinin 1138. Toplantısında kabul edilmiştir)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Kuruluş Belgesinin 15.b maddesi uyarınca,

Avrupa Konseyinin amacının üyeleri arasında daha güçlü bir birlik sağlama olduğunu göz önünde tutarak;

Çocukların haklarını koruyan mevcut Avrupa ve uluslararası bağlayıcı belgelerinin ve özellikle de aşağıda belirtilenlerin etkili bir biçimde uygulanmasının gerekliliğini göz önünde bulundurarak;

- İnsan Hakları ve Temel Haklar Sözleşmesi (ETS No.5);
- Çocuk Haklarının Kullanılmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi (ETS N.160);
- Avrupa Sosyal Bildirgesi (gözden geçirilmiş) (ETS No.163);
- Cinsel İstismar ve Cinsel Tacize karşı Çocukların Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (CETS No.201);
- Evlat edinmeyle ilgili Avrupa Sözleşmesi (gözden geçirilmiş) (CETS No. 202);
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (UNCRC);
- Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi;

- Avrupa Konseyinin çocuk hakları ve gençlik politikalarına ilişkin hedeflerini;

- Avrupa Konseyi Devlet ve Hükümet Başkanları Üçüncü Zirve Toplantısı (Varşova, 2005) ve bu zirvede UNCRC'nin yükümlülüklerine tam olarak uyma taahhüdünü;

- Bakanlar Komitesinin üye ülkelere gönderdiği, Avrupa Konseyinin gençlik politikasına ilişkin CM/Res(2008)23 sayılı Avrupa Konseyi tavsiye Kararı;

- Avrupa Konseyi Gençlik Bakanlarının 1985-2008 yılları arasında yapılan sekiz konferansının ilgili sonuçları;

- Avrupa Konseyinin "Çocuklar için ve Çocuklarla birlikte bir Avrupa İnşası" programı ve çocukların katılımını yaygınlaştırmanın vurgulanmasını göz önünde bulundurarak;

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin, Parlamenter Asamblesinin ve Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresinin kabul ettiği, çocuklar ve gençlerin katılımıyla ilgili tavsiye kararlarını ve özellikle de aşağıdaki karar tasarılarını hatırd tutarak:

- Bakımevlerinde kalan çocukların haklarına ilişkin Rec(2005)5 sayılı Tavsiye Kararı;
- Gençlerin vatandaşlık ve toplumsal yaşama katılımına ilişkin Rec(2006)14 sayılı Tavsiye Kararı;
- Olumlu ebeveynliği destekleme politikasına ilişkin Rec(2006)19 sayılı Tavsiye Kararı;
- Çocukların şiddete karşı korunmasıyla ilgili bütünlük ulusal stratejilere ilişkin CM/Rec(2009)10 sayılı Tavsiye Kararı;
- Avrupa Konseyi Bildirgesi, Demokratik Yurttaşlık ve İnsan Hakları Eğitimine ilişkin CM/Rec(2010)7 sayılı Tavsiye Kararı;
- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Çocuk Dostu Adalet Kılavuzu (2010);
- Parlamenter Asamblesinin "Çocukların kendilerini etkileyen kararlara katılımının yaygınlaştırılması"na ilişkin 1864 (2009) sayılı Tavsiye Kararı;
- Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresinin "Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımı"na ilişkin gözden geçirilmiş Avrupa Bildirgesiyle ilgili 128 (2003) sayılı Tavsiye Kararı

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları sözleşmesi ve aşağıdaki fıkraları içeren Madde 12'yi hatırla tutarak:

"1. Taraf Devletler kendi görüşlerini oluşturma yeteneği olan çocuklara bu görüşleri, çocuğu ilgilendiren bütün konularda serbestçe ifade etme hakkını sağlayacak, çocuğun görüşlerine yaşı ve olgunluk düzeyi dikkate alınarak gereken ağırlık verilecektir.

1. Bu maksatla çocuğa, özellikle kendisini etkileyen yargıyla ilgili veya idari kovuşturmalarda, doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir kurum aracılığıyla, ulusal usul hukukuna uygun olarak dinlenilme hakkı verilecektir";¹

Madde 12'nin Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin genel bir ilkesi olarak sözleşmenin diğer tüm maddeleriyle ve özellikle de Madde 2'yle (ayırım gözetmeme hakkı), Madde 3'le (çocuğun yüksek yararına birinci önceliğin verilmesi), Madde 5'le (ebeveynin rehberliği ve çocuğun gelişmekte olan kapasiteleri), Madde 6'yla (yaşam, hayatta kalma ve gelişme hakkı), Madde 13'le (ifade özgürlüğü hakkı), Madde 15'le (dernek kurma hakkı) ve Madde 17'yle (bilgiye erişim hakkı) bağlantılı olduğunu not ederek;

- sesine kulak verilme ve ciddiye alınma hakkının insan onuru için ve her bir çocuğun ve genç insanın sağlıklı gelişimi için temel öneme sahip olduğuna;
- çocuklara ve genç insanların sesine kulak vermenin ve onların görüşlerine yaşlarına ve olgunluk düzeylerine uygun olarak ağırlık vermenin, çocukları etkileyen her konuda yüksek menfaatlerine birinci önceliğin verilmesi ve şiddete, istismara, ihmale ve kötü muameleye karşı korunması haklarının etkin bir biçimde uygulanması için gerekli olduğuna;
- çocukların ve gençlerin kapasitelerinin ve yapabilecekleri katkıların, insan haklarının, demokrasinin ve Avrupa toplumlarında birlik beraberliğin güçlendirilmesi için çok özel bir kaynak olduğuna inanarak;

Üye ülke hükümetlerine:

1. tüm çocukların ve gençlerin kendilerine kulak verilme, ciddiye alınma hakkını kullanmalarını ve kendilerini etkileyen tüm konularda karar verme sürecine katılmalarını ve görüşlerine yaş ve olgunluk düzeylerine göre ağırlık verilmesini sağlamayı;
2. bu tavsiye kararının uygulanması ile ilgili bilgi ve iyi uygulama alışverişini yerel, bölgesel, ulusal ve Avrupa düzeyinde ve sivil toplum kuruluşlarında teşvik etmelerini;
3. mevzuat, politika ve uygulamalarında bu tavsiye kararının ekindeki ilke ve tedbirleri dikkate almalarını;
4. ekiyle birlikte bu tavsiye kararının, çocuk ve genç dostu iletişim yöntemleri kullanarak, çocuklar ve gençler dahil olmak üzere en geniş bir biçimde tercüme edilip dağıtımının sağlanmasını önerir;

Genel Sekretere, çocukları ve gençleri Avrupa Konseyinin standart belirleyici, iş birliği ve değerlendirme faaliyetlerine katılmaya teşvik etme ve bu tavsiye kararını ilgili Avrupa Konseyi yönlendirme komitelerine, danışmanlık ve bilgilendirme kuruluşlarına, aynı zamanda geleneksel ve izleme mekanizmalarına iletme talimatı vererek bu kuruluşları kendi çalışmalarını esnasında bu tavsiye kararını dikkate almaya davet eder;

Genel Sekretere bu tavsiye kararını Avrupa Konseyi üyesi olmayan tüm Avrupa Kültür Sözleşmesine (ETS No. 18) taraf olan devletlere gönderme talimatı verir.

¹ Aynı zamanda Bak: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (2009), çocuğun kendisine kulak verilmesi hakkıyla ilgili 12 No.lu Genel Mütalaası

Bölüm I – Tanımlar

Bu tavsiye kararı maksatlarıyla:

- “çocuklar ve gençler” 18 yaşından küçük herhangi bir birey anlamındadır;²
- “katılım” bireylerin ve grupların görüşlerini serbestçe ifade etmeleri, kendilerini etkileyen konularda alınacak kararlarda seslerine kulak verilmesi ve karar verme sürecine katılmaları, görüşlerine yaşları ve olgunluk düzeylerine uygun bir biçimde ağırlık verilmesi için haklara, vasıtalara, alana, fırsata ve gerektiğinde desteğe sahip olmalarıdır.

Bölüm II – İlkeler

Çocuğun veya gençlerin görüşlerini özgürce ifade etmeleri için bir yaş sınırı yoktur. Okul öncesi yaşta olanlar ve tam zamanlı eğitimi bırakmış olanlar da dahil olmak üzere, kendilerini etkileyen bütün konularda kendilerine kulak verilmesi ve görüşlerine yaşları ve olgunluklarına göre gereken ağırlığın verilmesi hakkına sahiptirler.

Çocukların ve gençlerin katılım hakkı, ırk, etnik köken, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer görüş, milli veya sosyal köken, mülk, engellilik, doğum yeri, cinsel yönelim veya diğer durumları gibi hiçbir nedenle ayırım gözetilmeksizin geçerlidir.

Çocukların ve gençlerin gelişmekte olan kapasiteleri kavramı da göz önüne alınmalıdır. Çocuklar ve gençlerin kapasiteleri arttıkça yetişkinlerce kendilerini etkileyen konularda söz sahibi olma haklarını kullanmalarını giderek artan bir oranda teşvik edilmelidir.

İncinebilir konumda olanlar veya ayrımcılıktan etkilenenler ve birden çok tür ayrımcılığa maruz kalanlar da dahil olmak üzere, daha az fırsata sahip olan çocukların katılımı için özellikle gayret gösterilmelidir.

Çocukların yetiştirilmesinde ve geliştirilmesinde ebeveyn ve çocuğun bakımını üstlenmiş olanlar birinci derecede sorumluluğa sahip olup, doğumdan itibaren çocuğun katılma hakkının doğrulanması ve beslenmesinde temel bir rol oynarlar.

Anlamli ve hakiki anlamda bir katılım sağlayabilmeleri için çocuklara ve gençlere gerekli tüm bilgiler verilmeli ve kendilerini yaşlarına ve koşullarına uygun bir biçimde savunabilmeleri için yeterli destek verilmelidir.

Katılımın etkili, anlamli ve sürdürülebilir olabilmesi için, katılım bir defalık bir olay olarak değil, bir süreç olarak ele alınmalıdır. Katılım için zaman ve kaynakların sürekli bir biçimde kullanılması taahhüt edilmelidir. Görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını kullanan çocuklar ve gençler yıldırma, intikam, mağduriyet ve mahremiyet haklarının ihlali dahil olmak üzere kendilerine verilebilecek zararlara karşı korunmalıdır.

Çocuklar ve gençler, katılımlarının kısıtları, katılımlarının beklenen ve gerçek sonuçları ve görüşlerinin nasıl dikkate alındığı dahil olmak üzere, katılımlarının kapsamı hakkında tam olarak bilgilendirilmelidirler.

² Avrupa Konseyi üye ülkelerinde 18 yaş genellikle reşit olma yaşıdır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde (UNCRC)18 yaşından küçükler çocuk olarak tanımlanıyorsa da, günlük söylemde “gençler” dendiğinde 12-13 yaşından büyük olanlar anlaşılmaktadır. Ayrıca, 13-17 yaşlarında olanlar kendilerinden “çocuk”tan ziyade “genç” olarak söz etmekte ve böyle atıfta bulunulmayı tercih etmektedirler. Birleşmiş Milletler istatistiksel nedenlerle 15-24 yaş arasında olanları gençlik olarak tanımlamaktadır. Bu tanım UNCRC’de ve diğer uluslararası sözleşmelerde verilen yasal çocuk tanımı saklı kalmak üzere kullanılmaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12. Maddesine ilişkin Genel Mütalaaya uygun olarak, çocukların ve gençlerin görüşlerinin dinlendiği bütün süreçler saydam ve bilgilendirici, gönüllülük esasına dayalı, saygılı, çocukların yaşamı için anlamlı, çocuk dostu ortamlarda, dahil edici (ayrımcı olmaksızın), eğitimle desteklenmiş, emniyetli, riske karşı duyarlı ve hesap verebilir olmalıdır. Üye ülkeler bu Tavsiye Kararının uygulanması için bu gereklilikleri tüm yasal ve diğer tedbirlerine dahil etmelidirler.

Bölüm III – Tedbirler

Katılım hakkının korunması

Çocuğun veya genç insanların katılım hakkını korumak üzere üye ülkeler aşağıdakileri yapmalıdırlar:

- anayasalar, mevzuat ve yönetmelikler dahil olmak üzere çocukların ve gençlerin katılım hakkına mümkün olan en geniş yasal koruma sağlamak;
- mevcut mevzuatta, politikalarda ve uygulamalarda çocukların ve gençlerin görüşlerine ne ölçüde kulak verildiğini ve bu görüşlerin ne ölçüde ciddiye alındığını belirlemek üzere düzenli aralıklarla incelemeler yapmak ve bu incelemelerde çocukların ve gençlerin kendi değerlendirmelerine gereken ağırlığın verilmesini temin etmek;
- çocuklara ve gençlere çocuk dostu şikayet araçları ve yargı ve idari usuller vasıtasıyla etkili hak arama ve hukuk yolları sağlamak, çocukların ve gençlerin söz konusu mekanizmaların kullanımına erişimini sağlamak ve söz konusu mekanizmaların kullanılmasında çocuklara ve gençlere yardımda bulunmak ve destek olmak;
- ebeveyninden ayrılmış, azınlık gruplarına mensup, engelli çocuk ve gençler ve sağlık hizmetleri sağlanan tesislerde ve kurumsal bakımevlerinde veya toplu bakımevlerinde kalanlar dahil olmak üzere, hak ihlallerine karşı özellikle incinebilir konumda olan çocuklar ve gençler için güvencelerin oluşturulmasını sağlamak;
- çocukların ve gençlerin kendilerini etkileyen bütün konularda seslerinin duyulmasını sınırlayan yasal veya uygulamadaki kısıtlamaları incelemek ve yürürlükten kaldırmaya çalışmak;
- çocukların ve gençlerin katılımının güçlendirilmesine koordineli bir yaklaşım benimseyerek katılımın karar ve politika oluşturmaya ilişkin yapılarda yaygın hale getirilmesini sağlamak;
- henüz böyle bir mekanizma mevcut değilse, Paris İlkelerine³ uygun olarak çocuk hakları için bir ombudzmanlık/komiserlik gibi uygun ve bağımsız bir insan hakları kuruluşu oluşturmak;
- çocukların ve gençlerin gerek formel gerekse formel olmayan düzenlemelerle katılımını desteklemek üzere yeterli finansal kaynaklar ayırmak ve insan kaynaklarını sağlamak;

Katılımın yaygınlaştırılması ve katılımıla ilgili bilgilendirme

Çocukların ve gençlerin katılımıyla ilgili bilginin yaygınlaştırılması ve artırılmasını sağlamak üzere üye devletler aşağıdakileri yapmalıdır:

- genel kamuoyunda, çocuklarda, gençlerde, ebeveynlerde, meslek sahibi insanlarda, çocukların ve gençlerin katılım hakkı konusundaki farkındalığı arttırmak üzere kamuyu bilgilendirme ve eğitim programları oluşturmak;

³ 20 Aralık 1993 tarih ve 48/134 sayılı BM Genel Kurulu Kararı.

- çocukların ve gençlerin katılımıyla ilgili olarak öğretmenler, avukatlar, hakimler, polis memurları, sosyal hizmet çalışanları toplum çalışanları, psikologlar, bakım personeli, toplum bakımevleri ve cezaevi yetkilileri, sağlık hizmetleri personeli, memurlar, muhaceret memurları, dini liderler, medya mensupları ve çocuk ve gençlik kuruluşlarının liderleri için profesyonel kapasiteyi arttırmak. Mümkün olan hallerde çocuklar ve gençler de bu kapasite oluşturma faaliyetine eğitici ve uzman olarak katılmalıdırlar;
- çocukları ve gençleri, haklarıyla ilgili olarak ve özellikle de katılım hakkı konusunda ve bu hakkı kullanmaya ilişkin fırsatlar ve bu fırsatlardan yararlanmak üzere nereden destek alabilecekleri konusunda, yazılı olmayan bir biçimde ve sosyal ağlar ve diğer medya yolu da dahil olmak üzere, yaşlarına ve şartlarına uygun bir biçimde bilgilendirmek;
- 18 yaşından küçük çocukların ve gençlerin katılım hakkı da dahil olmak üzere, haklarını okul eğitim programının bir parçası haline getirmek;
- çocuklarla çalışan tüm profesyonel çalışanların akademik müfredat programına 18 yaşından küçük çocukların ve gençlerin haklarıyla ilgili öğretimin dahil edilmesini önermek;
- çocukların ve gençlerin görüşlerini ve deneyimlerini daha iyi anlamak, onların katılımı önündeki engelleri belirlemek ve bunları ortadan kaldırma yollarını ortaya koyma amacıyla, çocuklar ve gençler hakkında, çocuklar ve gençlerle birlikte, çocuklar ve gençler tarafından yapılacak araştırmaları teşvik etmek;
- çocuklar ve gençlerin katılım haklarını kullanma kapasitelerini oluşturma amacıyla akran desteği ve bilgi ağlarını yaygınlaştırıp teşvik etmek,

Katılım için alan yaratmak

Çocukların ve gençlerin kendilerini etkileyen tüm konularda çocukların fırsatlarını azami düzeye çıkarmak üzere üye devletler aşağıdakileri yerine getirmelidirler:

- yasal düzenlemelerle ve ebeveyn eğitim programlarıyla ebeveyni ve bakım personeli çocukların ve gençlerin insanlık onuruna ve diğer haklarına, duygularına ve görüşlerine saygı göstermeye teşvik etmek;
- karşılıklı saygı ve işbirliğini teşvik etmek üzere kuşaklar arası diyalog fırsatları yaratmak;
- öğretme ve öğrenme uygulamalarını ve okul ortamını, özellikle de resmi ve resmi olmayan yöntemlerle etkileme yoluyla ve okul öğrenci konseylerini okul camiasının yönetişimine entegre ederek, çocukların ve gençlerin okul yaşamının tüm yönlerine aktif katılımını oluşturmak;
- çocuğun ve gençlerin insan onuruna saygı gösterecek ve çocukların ve gençlerin görüşlerini serbestçe ifade etmelerini ve okul yaşamına katılmalarını mümkün kılacak bir şekilde, örneğin interaktif öğretim yöntemleri kullanarak ve yaygın eğitim ve okul dışı öğrenmeyi kabul ederek eğitim sağlamak;
- çocukların ve gençlerin dernek ve toplum yaşamına, kültürler arası öğrenmeye, spora, dinlence ve sanat çalışmalarına katılmalarına destek olmak ve çocuklarla ve gençlerle birlikte çalışarak erişimi kolay ve enformel katılım yöntemleri tasarlamak;
- demokrasi ve yurttaşlığın öğrenilmesine elverişli alanlar olarak çocukların ve gençlerin yönettiği sivil toplum kuruluşlarına yatırım yapmak;
- çocuklar ve gençler için gençlik konseyleri, parlamentoları veya forumları gibi yerel, bölgesel veya ulusal düzeyde danışma kurumları oluşturmak;
- ailelere ve çocuklara hizmet sağlayanların çocukları ve gençleri hizmet geliştirme, hizmet sağlama ve değerlendirme konusunda desteklemelerini temin etmek;
- çocukların ve gençlerin kendilerini medya kanalıyla serbestçe ifade etmeleri ve yüzyüze katılımı tamamlamak üzere bilişim teknolojilerine emniyetli bir şekilde katılmaları ve katılım ilkeleriyle ilgili anlayışı medyaya ve bilişim teknolojilerine entegre etmelerine ilişkin fırsatları arttırmak;

- çocukların ve gençlerin temsilci olarak katılımları da dahil olmak üzere, kamu yaşamına ve demokratik kurumlara katılma fırsatlarını arttırmak;
- çocukların ve gençlerin Madde 12'nin ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin ilgili diğer maddelerinin izlenmesine katılımını ve çocuk haklarına ilişkin ilgili Avrupa Konseyi enstrümanlarının ve diğer uluslararası standartların uygulanmasını desteklemek.

18 yaşından küçük çocukların ve gençlerin katılımı

Çizimler: Anne-Sophie Schlick – © Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi

1949'da kurulan bir uluslararası kuruluş olan Avrupa Konseyi'nin halen 47 üyesi vardır. Avrupa Konseyinin görevi insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü yaymaktır. Avrupa Konseyi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ve kuşkusuz Avrupa'daki 160 milyon çocuğu da içeren, bireylerin korunmasına dair diğer sözleşme ve tavsiye kararlarına dayalı olarak ortak demokratik ilkeler belirler.

"Çocuklar için ve Çocuklarla birlikte bir Avrupa İnşa etmek"

Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/children
children@coe.int